

DATUM
2014-06-18
ERT DATUM
2014-04-10

DIARIENR
2014/75-4
ER BETECKNING
S2014/3313/FST

Regeringskansliet
Socialdepartementet
103 33 Stockholm

Remissvar – Samordnat ansvar för vissa familjefrågor (Ds 2014:17)

Statskontoret avstyrker regeringens förslag att bilda en ny myndighet för familjerätt och adoption (Familjemyndigheten). Statskontoret ifrågasätter utredningens sakargument bland annat när det gäller överlappningar mellan myndigheter. Vidare är analysen i vissa avseenden bristfällig.

Sakargumenten för en ny myndighet kan ifrågasättas

Få överlappningar mellan myndigheter

Statskontoret konstaterar att utredningens underlag inte är tillräckligt för att påvisa problematiska överlappningar i uppgifter mellan Myndigheten för internationella adoptioner (MIA) och Socialstyrelsen respektive Socialstyrelsen och Folkhälsomyndigheten.

Av utredningen framgår att MIA i ett remissvar på Vård- och omsorgsutredningen efterlyst ett bättre samarbete mellan Socialstyrelsen och MIA vad gäller information och föräldrautbildningsmaterial. Statskontoret kan dock konstatera att omfattningen på myndigheternas informationsverksamhet vad gäller föräldrautbildning är liten och att eventuella mindre överlappningar inte bör vara problematiska. De bör kunna lösas på ett enkelt sätt genom samplanering. Enligt utredningen är det bara en person på MIA som arbetar med kommunikation. Det informationsmaterial som MIA tar fram är enligt Statskontoret begränsat till ett fåtal produkter. Utredningen nämner vidare att Socialstyrelsen efter samråd med MIA ska utarbeta information som behövs för att bedöma ett hems lämplighet för att ta emot ett adoptivbarn.

Statskontoret menar att de frågor som MIA hanterar när det gäller adoption skiljer sig från Socialstyrelsens uppgifter på området. Socialstyrelsens arbete när det gäller adoptioner ingår som en liten del av familjerättsliga frågor som rör vårdnad, boende, umgänge och faderskap. Myndigheten arbetar med adoptionsfrågan genom vägledning till socialtjänsten, rapporter och statistik. Dessutom har Socialstyrelsen ansvar för frågor som berör nationella adoptioner. MIA arbetar med tillsyn av internationella adoptionsbyråer, juridiska frågor kring internationell adoption, information och utbildning.

Av utredningens beskrivningar av Socialstyrelsens och Folkhälsomyndighetens arbete när det gäller barn, familjer och föräldrastöd är det inte uppenbart var det finns överlappningar. Enligt Statskontoret finns det skillnader mellan de båda myndigheternas uppgifter när det gäller föräldrastöd. Socialstyrelsen arbetar mer normerande, utredande och långsiktigt förvaltande än vad Folkhälsomyndigheten gör. Enligt Folkhälsomyndighetens senaste årsredovisningar är myndighetens föräldrastödsarbete främst koncentrerat till projekt inom den nationella föräldrastödsstrategin, där cirka 130 miljoner kronor fördelats till olika projekt. Folkhälsomyndigheten samlar också in kunskap som sprids via bland annat konferenser och utbildningar.

Statskontoret finner sammantaget inget stöd för att överlappningarna mellan Folkhälsomyndigheten och Socialstyrelsen skulle vara så pass stora att de motiverar en omorganisation.

Vård- och omsorgsutredningen ger inget entydigt stöd för en ny Familjmyndighet

Som argument för att behålla och bygga ut MIA hänvisar regeringen till Vård- och omsorgsutredningen, som föreslagit att verksamheten vid MIA ska hållas ihop. Statskontoret menar dock att Vård- och omsorgsutredningens analys inte kan användas som argument för en ny Familjmyndighet. Vård- och omsorgsutredningen fördelade MIA:s arbetsuppgifter på de fyra nya myndigheter som utredningen föreslog. Samtidigt menade Vård- och omsorgsutredningen att det var viktigt att verksamheten vid MIA hölls ihop. Vidare skulle MIA knytas till en större enhet och kopplas till de uppgifter som i dag ligger på Socialstyrelsen, men organiseras under Inspektionsmyndigheten. Statskontoret menar att Vård- och omsorgsutredningens resonemang om att fördela arbetsuppgifterna på fyra nya myndigheter samtidigt som verksamheten ska hållas ihop är motsägelsefullt och inte kan användas som argument för en ny Familjmyndighet.

Ökningen av vårdnadstvister kan ha flera orsaker

Antalet barn som är föremål för vårdnadsutredningar är cirka 7 500, vilket motsvarar 39 barn och unga per 10 000 i åldersgruppen. Enligt utredningen har andelen barn i stort sett varit oförändrad sedan 2008. Samtidigt har antalet vårdnadstvister i domstol ökat med 60–65 procent sedan mitten av 2000-talet och är i dagsläget cirka 5 000.

Statskontoret menar att siffrorna ger utrymme för flera tolkningar och slutsatser. Regeringens slutsats är att läget för barn förvärrats avsevärt. Det krävs därför ökat fokus på föräldrastödsfrågor genom att skapa en ny myndighet. Det ökade antalet vårdnadstvister ses av regeringen som ett symptom på att den nuvarande ansvarsfördelningen mellan myndigheter varken är

effektiv eller human när det kommer till de familjer som genomgår sådana tvister.

Enligt Statskontoret skulle en annan slutsats kunna vara att ökningen av tvistemålen i domstol kanske också speglar en resursbrist alternativt ineffektivitet inom socialtjänsten. I så fall är det där offentliga medel ska satsas i stället för på en ny myndighet.

Analysen är bristfällig

Antalet årsarbetskrafter underskattas

Med de avgränsningar som regeringen gör när det gäller familjerättsliga frågor förefaller regeringens bedömning – att det är motsvarande sex årsarbetskrafter som ska föras över till den nya myndigheten – vara en underskattning.

Såvitt Statskontoret kan bedöma har Socialstyrelsen för närvarande 15 regeringsuppdrag som berör familjerättsliga frågor inom bland annat vårdnad, boende och umgänge. Uppdragen gäller allt från kunskapsunderlag till adoption, vägledning för att upptäcka våldsutsatta barn till att fördela utvecklingsmedel och skapa kunskapsstöd för att kvalitetsutveckla stödet till våldsutsatta kvinnor. Enligt Socialstyrelsens hemsida är det drygt 30 personer som arbetar inom området barn och familj i större eller mindre utsträckning. De arbetar med allt från till exempel metodstöd och vägledning till statistik inom området.

Otydliga avgränsningar kan leda till utebliven vinst

Statskontoret menar att den nya Familjemyndighetens ansvarsområde är svårt att avgränsa. Avgränsningsproblemen medför en risk för att överflyttningen av kompetens och uppgifter från Socialstyrelsen och Folkhälsomyndigheten i praktiken inte kommer till stånd. I ett sådant läge uteblir vinsten med den nya myndigheten.

Internationella adoptioner är en liten del av det familjerättsliga området

MIA blir personalmässigt den största delen av den nya myndigheten. Samtidigt är frågor om internationella adoptioner perifera i förhållande till hela det familjerättsliga området och förebyggande föräldrastöd. Statskontoret ifrågasätter om MIA har rätt grundkompetens för att ta hand om ett mycket större område än det man för närvarande hanterar.

Regeringen kan överväga andra lösningar

Sammantaget finner Statskontoret att sakargumenten och analysen i utredningen inte räcker till för att motivera en ny myndighet. Detta utesluter inte att det kan behövas ökat fokus på familjerätt, föräldrastöd och adoptionsfrågor. Frågan är dock om detta fokus bäst åstadkoms med en ny myndighet.

Statskontoret anser att regeringen som alternativ till en ny Familjmyndighet skulle kunna överväga andra lösningar. Flera av de argument om samband mellan myndigheterna som utredningen lyfter fram kan användas som argument för andra organisatoriska lösningar, exempelvis att överföra uppgifter från MIA till Socialstyrelsen i stället för tvärtom. Man skulle också kunna argumentera för att MIA:s tillsyn över adoptionsbyråer skulle föras över till Inspektionen för vård och omsorg (IVO). Överföringar av verksamhet från MIA till existerande myndigheter skulle dock inte innebära ett särskilt fokus på familjefrågor, men väl en förändring där ansvarsområden renodlas och arbetet med adoptionsfrågor stärks.

Det finns flera skäl för regeringen att överväga en sådan lösning. MIA uppger i sin årsredovisning för 2013 att arbetsbelastningen är stor och att handläggningstiderna blivit längre på grund av att ärendena blivit mer komplicerade. Med en hemvist på Socialstyrelsen skulle adoptionsfrågorna få ett starkare stöd när det gäller uppföljning, utvärdering och juridiskt stöd i form av hela Socialstyrelsens organisation. Med tillsynen förlagd till IVO undviks även det principiella problemet med att både betala bidrag till adoptionsorganisationerna och att utöva tillsyn över dem.

Utredningschef Anna Pauloff har beslutat i detta ärende. Utredare Michael Kramers, föredragande, var närvarande vid den slutliga handläggningen.

Anna Pauloff

Michael Kramers